

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกกำลังเผชิญกับวิกฤตศรัทธาอย่างรุนแรงมากบ้างน้อยบ้างในระดับที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการปรับตัวของระบอบดังกล่าวนั่นเอง ว่าสามารถปรับปรุงหรือปฏิรูปให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความสลับซับซ้อนของปัญหาตลอดทั้งความต้องการของประชาชนในสังคมนั้นๆ ได้หรือไม่ หากระบอบไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงแล้วโอกาสของการเกิดความขัดแย้งหรือการเผชิญหน้ากันของกลุ่มต่างๆ ในสังคมก็เป็นไปได้สูงและอาจส่งผลให้ระบบการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้รับความศรัทธายอมรับจากประชาชนได้ในที่สุด

ระบบการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเดิมนั้นให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองที่เป็นทางการหรือถูกบัญญัติรองรับด้วยตัวบทกฎหมายมากกว่าอื่นใดไม่ว่าจะเป็น พรรคการเมือง รัฐบาล รัฐสภา หน่วยงานราชการ หรือองค์กรอิสระต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ด้วยเหตุคั้งนั้นอำนาจทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อำนาจในการจัดสรรทรัพยากร หรืออำนาจในการตัดสินใจในระดับต่างๆ จึงรวมศูนย์อยู่ที่หน่วยงานหรือองค์กรไม่กี่องค์กรหรือที่เรียกกันว่ารวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ข้อมูลความเห็นหรือทัศนะอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องหรือมาจากองค์กรที่มีความไม่เป็นทางการจะกลายเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือระบบการเมือง ถูกทำให้ไม่มีความหมายทางการเมืองและไม่มีความชอบธรรม

อย่างไรก็ตามหลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมาของสังคมการเมืองไทยนับแต่คณะราษฎรในนำระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาแทนที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อ พ.ศ. 2475 นั้น พบว่าระบบการเมืองไทยถูกเรียกร้องและผลักดันให้มีการปรับปรุงตลอดเวลาจนหลายครั้งเกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายที่ต้องการปฏิรูปกับฝ่ายที่ต้องการดำรงรักษาระบบเดิมไว้จนกลายเป็นความรุนแรงทางการเมือง เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516, เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หรือเหตุการณ์ 17-20 พฤษภาคม 2535 ทั้งนี้ไม่นับรวมเหตุการณ์ความรุนแรงในหลายช่วงเวลาหรือหลายพื้นที่อันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในการอ้างอำนาจการจัดสรรทรัพยากรซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถูกผูกขาดจัดการ โดยรัฐเพียงผู้เดียว

หากจะกล่าวถึงการปรับตัวของระบบการเมืองไทย มีแนวโน้มของการปรับพื้นที่ทางการเมืองให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอข้อมูล การตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนี้แรงผลักดันสำคัญดังกล่าวนี้มาจากภาคประชาชนเป็นด้านหลัก แต่ในขณะเดียวกันฝ่ายการเมืองกลับกลายเป็นกลุ่มต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา

กระบวนการปฏิรูปการเมืองไทยผ่านกระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นั้น แม้จะมีแรงต่อต้านจากฝ่ายการเมืองบางกลุ่มและกลุ่มอนุรักษ์นิยมอำนาจเก่าอยู่บ้าง แต่ด้วยแรงผลักดันที่ปรากฏไปทั่วสังคมที่มุ่งมั่นปฏิรูปการเมืองนั้น มีอาจทำให้แรงต่อต้านดังกล่าวประสบความสำเร็จแต่อย่างใด จนในที่สุดรัฐสภาต้องลงมติผ่านร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 และประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 และนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ของประเทศไทย

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการปฏิรูปการเมือง คือสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้การเมืองมี ประสิทธิภาพ มีความสุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้ จนทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกกล่าวขานว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” อย่างไรก็ตามนอกจากจะมีเนื้อหาสาระที่มีความก้าวหน้ามากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ แล้วกระบวนการยกร่างหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังสามารถระดมและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั้งในหัวเมืองใหญ่ๆ และในชนบทต่างจังหวัด ทำให้เนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญรองรับและสะท้อนเจตนารมณ์ของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ไว้มากมาย และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายระดับเพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนไปสู่การจัดทำนโยบายของรัฐ

ทั้งนี้การริเริ่มจัดทำนโยบายของรัฐที่ผ่านมาผูกขาดโดยรัฐบาลทหาร ชนชั้นนำและนักการเมืองหลายครั้งพบว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันกลายเป็นความขัดแย้ง โดยเฉพาะ โครงการต่างๆ ของรัฐได้ถูกชาวบ้านในพื้นที่หลายๆ พื้นที่ลุกขึ้นมาต่อต้านขัดขวางถี่มากขึ้น เนื่องจากกระบวนการเหล่านั้นปฏิเสธการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาธิปไตยที่กำกับ โดยชนชั้นนำจึงแตกต่างจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำเน้นไปที่การนำและการเลือกตั้ง แต่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกลับเน้นความสำคัญของการกำหนดชีวิตตนเอง (self-determination) การมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมทางการเมือง

การสร้างเจตจำนงทางการเมือง ระหว่างคู่แข่งชั้นกลุ่มต่างๆ และการทำให้ความคิดเห็นสาธารณะมีอิสระในการกำหนดนโยบายถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นประชาธิปไตยเพียงในนาม¹

ภายใต้จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการเมืองไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 โดยได้บรรจุประเด็นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนไว้หลายประเด็น เช่น การทำประชามติ การประชาพิจารณ์ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรของชุมชน การเข้าชื่อถอดถอนและเสนอกฎหมายโดยประชาชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นต้น ความก้าวหน้าของประเด็นใหม่ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สร้างความมั่นใจในการต่อสู้เรียกร้องการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่างๆ มากขึ้น กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ล้วนสะท้อนถึงความพยายามที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่เพียงแต่เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (representative democracy) เท่านั้น แต่มุ่งให้ประชาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงมากยิ่งขึ้น²

หลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มากกว่า 5 ปี ประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้ใช้บทบัญญัติและกลไกต่างๆ ในรัฐธรรมนูญไปเป็นเครื่องมือต่อสู้เรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตั้งแต่การวิพากษ์วิจารณ์การพัฒนา การอ้างสิทธิแสดงความคิดเห็น การอ้างสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร การอ้างสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายต่างๆ ของรัฐ กระทั่งการต่อต้านโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐเป็นต้น อันถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่มีทิศทางเปิดกว้างกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน

ดังกรณีความขัดแย้งเรื่องการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาทางด้านพลังงานได้ก่อให้เกิดประเด็นความขัดแย้งที่หลากหลายในสังคม กระบวนการทางนโยบายที่ปิดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย ในขณะที่รัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาของประชาชนในหลาย ๆ ประเด็น เพราะปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาที่มาจากนโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุล และรวมทั้งโครงสร้างทางการบริหารงานและการตัดสินใจของรัฐที่รวมศูนย์ ประชาชนใน

¹ ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, “ปฏิรูปการเมือง: บนหนทางไปสู่ความเป็นอนุรักษ์นิยม,” ใน 4 ปีรัฐธรรมนูญกับการเมืองภาคประชาชน, จัดพิมพ์เนื่องในงานสรุปบทเรียน 4 ปีรัฐธรรมนูญกับการเมืองภาคประชาชน, 2544, หน้า 46.

² อเนก เหล่าธรรมทัศน์, “ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง,” ใน วิถีสังคมไทย สรรนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2544), หน้า 83.

พื้นที่ซึ่งตกเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ส่งผลให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองและเรียนรู้ที่จะเรียกร้องสิทธิต่างๆ ที่ตนพึงมีพึงได้

โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูดเป็นนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามา มีบทบาทมากขึ้น ในกิจการไฟฟ้าของประเทศแทนภาครัฐ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการพัฒนาเมืองหลักเมืองรองและการสร้างแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยด้านตะวันตก โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินจึงเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลชวน 1 ซึ่งมีมติเห็นชอบในหลักการให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ กำหนดแนวทางการซื้อพลังงานไฟฟ้าจากผู้ผลิตพลังงานไฟฟ้าอิสระ โดยอนุญาตให้บริษัทเอกชนสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2537 และกำหนดแนวทางการซื้อไว้ 2 ประเภท คือ โครงการผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระหรือ IPP (independent power producer) และโครงการผู้ผลิตไฟฟ้าย่อยหรือ SPP (small power producer) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกรูดเป็นโครงการผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ โดยมีผู้ดำเนินการคือบริษัทยูนิยอนเพาเวอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด มีกำลังการผลิต 1,400 เมกะวัตต์ เงินลงทุน 45,000 ล้านบาท เงื่อนไขของสัญญาคือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต้องรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการเป็นเวลา 25 ปี ใช้เชื้อเพลิงถ่านหินซับบิทูมินัสนำเข้า 3,750,000 ตันต่อปีจากออสเตรเลียขนถ่ายโดยการสร้างสะพานขนถ่ายยื่นจากชายฝั่งสู่ทะเลยาว 3.5 กิโลเมตร

กระบวนการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าของชาวบ้านเริ่มมีตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีประเด็นการคัดค้านดังนี้ คือ 1. มลพิษที่เกิดจากการผลิตไฟฟ้าจะส่งผลต่อคุณภาพอากาศและน้ำอย่างรุนแรง 2. ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์เป็นเหตุให้เกิดฝนกรด ซึ่งส่งผลต่อพืชผลการเกษตรและสัตว์น้ำที่เป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ตลอดจนกระทบต่อน้ำดื่ม น้ำใช้ 3. การก่อสร้างสะพานและท่าเทียบเรือเพื่อขนถ่ายถ่านหินเป็นการทำลายระบบนิเวศทะเลและแหล่งประมง 4. น้ำหล่อเย็นและน้ำเสียที่ปล่อยจากโรงไฟฟ้าจะกระทบต่อชีวิตสัตว์น้ำและการประมง 5. ผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งมีทั้งหมู่บ้าน โรงเรียน สำนักสงฆ์ เป็นชุมชนเก่าแก่มีมติทางวัฒนธรรม 6. กระทบต่อการท่องเที่ยว ซึ่งในพื้นที่ตั้งโรงไฟฟ้านั้นมีหาดสวยงาม และมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก 7. ชาวบ้านไม่ต้องการอุตสาหกรรมที่จะเกิดติดตามมา ซึ่งจะทำลายสิ่งแวดล้อม สังคมเกษตร และวิถีชีวิตเดิมของชาวบ้าน 8. การดำเนินโครงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน 9. กระบวนการอนุมัติควบคุม ตรวจสอบ มลพิษไม่รัดกุม ไม่น่าไว้วางใจ

ปฏิกริยาของประชาชนที่รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวต่อสู้ที่ปรากฏต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวเพื่อสร้างพลังการต่อรองและกดดันกับภาครัฐ หรือกลุ่มทุนธุรกิจที่ได้

รับสัมปทาน จนสามารถยกระดับให้ประเด็นความขัดแย้งเฉพาะภายในพื้นที่กลายเป็นประเด็น
สาธารณะและได้รับความสนใจจากสังคมในวงกว้าง วิธีการและช่องทางของชาวบ้านที่แสดงออก
เพื่ออธิบายกับสาธารณะถึงเจตนารมณ์และความเห็นของชาวบ้านดำเนินไปในหลายรูปแบบผ่านทั้ง
ช่องทางกลไกปกติหรือกลไกรัฐธรรมนูญ เช่น การยื่นหนังสือต่อหน่วยงานรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบ
หรือรัฐมนตรี การใช้กลไกตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็ยังไม่บรรลุเจตนารมณ์ของชาวบ้านอย่างแท้จริง
จนบางครั้งเลือกใช้วิธีที่ผิดต่อกฎหมาย เช่น การชุมนุมปิดถนน การจัดเวรยามห้ามคนแปลกหน้าเข้า
พื้นที่ การข่มขู่ว่าหากสร้างโรงไฟฟ้าจริงชาวบ้านจะเผาทิ้ง หรือการปะทะกับฝ่ายตรงกันข้าม
กระทั่งนักวิชาการที่ไปศึกษารายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ดังนั้นกรณีการคัดค้าน โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดของประชาชนบ้านกรูด จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ที่พยายามใช้ช่องทางและกลไกในรัฐธรรมนูญหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นการประชา
พิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระทั่งการอ้างสิทธิของชุมชนในการจัดสรร
ทรัพยากร เป็นต้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวงานการศึกษาวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงกระบวนการ
มีส่วนร่วมของประชาชนตามกลไกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนาร
มณ์ของรัฐธรรมนูญมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ทั้งตาม
กลไกรัฐธรรมนูญและนอกเหนือกลไกรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ช่องทางและกลไกรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
ของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สมมติฐานการวิจัย

ในขณะที่ภาคประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น โดยการพยายามแสดงบทบาท
และเจตจำนงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆ ผ่านกลไกและช่องทางตาม
รัฐธรรมนูญ แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ยังมีข้อขัดขวางที่เป็นอุปสรรค กลไก
และช่องทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญถูกใช้โดยสถาบันทางการเมืองต่างๆ ในทางที่ไม่เป็น
ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดบรรยากาศของการไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยรัฐ
ไม่ไว้วางใจประชาชนและประชาชนไม่ไว้วางใจรัฐ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและกระบวนการในการแสดงออกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านกลไกและช่องทางตามรัฐธรรมนูญ
2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ
3. เพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐในการในการสร้างกระบวนการเพื่อรองรับความต้องการการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีมากขึ้นของประชาชน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาการเมืองต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 : ศึกษากรณีการคัดค้านโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านกลไกและช่องทางตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นอกเหนือกลไกรัฐธรรมนูญ โดยศึกษาว่ามีการใช้กลไกอย่างไรบ้าง ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่และปัญหาอุปสรรคคืออะไร

โดยกรณีศึกษาคือ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ในตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีการวิจัย

1. การศึกษาเอกสาร (documentary study)

โดยการทำการค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ เช่น มติคณะรัฐมนตรี เอกสารการประชุมสัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย คำราชทาวิชาการ บทความ แดงการณณ์ ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ เป็นต้น ตลอดจนทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการอธิบายและศึกษา

2. การวิจัยสนาม (field research)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในการวิจัยภาคสนามจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด ผู้นำในการเคลื่อนไหวคัดค้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มเป้าหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องเป็นต้น เพื่อให้ได้ความชัดเจนในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากยิ่งขึ้น

การนำเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ

- ความสำคัญของปัญหา
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- สมมติฐานในการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- การนำเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 สภาพปัญหาทั่วไป

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ